

K RACIONALIZACI BOJOVÝCH DOKUMENTŮ PRO VELENÍ VOJSKŮM

Otázky obsahu a forem bojové dokumentace, zejména bojové dokumentace pro velení vojskům, jsou v naší armádě stále aktuální. Tato aktuálnost je vyvolávána třemi faktory: Vývoj objektivních požadavků na bojovou dokumentaci a proces jejího zpracování podmiňuje zejména vývoj ozbrojeného zápasu, organizačních struktur orgánů velení a technické fáze velení. Objektivní požadavky na bojovou dokumentaci se prosazují prostřednictvím subjektivních a ne vždy komplexně pojatých názorů. Neexistuje též ucelený soubor pravidelně aktualizovaných norem, které vyjadřují závazné konkrétní požadavky na obsah a formu bojové dokumentace.

Pro přípravu operačních štábů na cvičení Dukla-82 bylo v tomto směru významné, že se mohla opřít o ustanovení Pomůcky Pom-166-OS, která přispěla ke sjednocení bojové dokumentace. Bylo uloženo též sledovat v průběhu tohoto cvičení proces zpracování plánovacích dokumentů operačních stupňů velení a konstruktivně jej zhodnotit.

Poznatky z tohoto cvičení můžeme rozdělit do dvou skupin. Do první patří názory, stanoviska a zobecněné zkušenosti, které mají obecnou (i když dobově podmíněnou) platnost. Druhou tvoří poznatky, které mají vztah vždy pouze k jednomu nebo několika málo dokumentům.

K obecně platným poznatkům

Obsah a rozsah dokumentů uvedený v Pomůcce v podstatě vyhovuje možnostem a potřebám velitelů a štábů operačních stupňů. Ukazuje se však, že úsilí těchto štábů při zpracování dokumentace se pohybuje na hranici únosnosti. Snížení tohoto úsilí a přenesení jeho části na analýzu situace a na kontrolní činnost by vytvořilo podmínky pro zvýšení efektivnosti velení. Proto budeme hledat cesty k racionálnímu zjednodušení dokumentace a k zefektivnění metod jejího zpracování.

Zjednodušením dokumentace, doprovázeným i účelným snížením počtu zpracovávaných dokumentů, můžeme v prostorově omezených podmínkách štábních pracovišť dosáhnout i operativního využívání výsledků práce přípravných období.

Podstata zjednodušení dokumentace může spočívat v promyšleném omezení počtu údajů, které se vyskytnou duplicitně nebo vícenásobně v různých dokumentech, ve snížení rozsahu a ve zdůvodněných případech i v přípravě roz-

lišovací úrovně dokumentů, aniž by se zmenšoval celkový informační obsah dokumentace jako celku. Odstranění duplicit nesmí mít negativní vliv na vnitřní informovanost ve štábech, ani na odolnost systému velení.

Podstata zefektivnění metod zpracování dokumentace může spočívat v dalším zdokonalování metodik práce štábů, ve zvýšení úlohy vzorových a formalizovaných dokumentů, v opatřeních, která usnadňují jejich konečnou úpravu, a v lepším využívání techniky pro sběr, přenos, zpracování, zobrazení a ukládání informací.

Základními dokumenty pro přípravu operace i pro upřesňování jejího průběhu jsou dokumenty grafické.

Z nich mají rozhodující význam dokumenty vševojskové a dokumenty pro průzkum a palebné ničení nepřítelů.

Grafické dokumenty pořizujeme zpravidla na mapách. Jejich zpracování i konečná formální úprava jsou velmi pracné a zdoluhavé. Reprodukce grafického dokumentu pořízeného na mapě (např. pro potřebu ZVS nebo jako základ pro vytvoření jiného dokumentu) není v současné době uspokojivě řešena dostupnými technickými prostředky. Proto se pořizuje ručně. Tím jsou kvalifikovaní štábní důstojníci na určitou dobu vyřazováni z procesu analýzy situace, přijímána rozhodnutí a jeho věcné rozpracování. Namísto toho se zabývají prací, která je pro velení málo přínosná. Proto chceme při racionálním zjednodušení dokumentace věnovat pozornost především grafickým dokumentům.

Na cvičení Dukla-82 byla důsledně uplatňována zásada pořizovat textové a tabulkové části grafických dokumentů jako přílohy k mapě. Výjimku tvořily grafikon komplexního palebného ničení a grafikon palebného ničení RVD. Tato zásada se plně osvědčila. Dokumenty se staly přehlednějšími, čitelnějšími, snadněji reprodukovatelnějšími technickými prostředky podle potřeb zabezpečení vnitřní informovanosti v orgánech velení a vhodnějšími pro využití v průběhu řízení bojové činnosti vojsk. Staly se také vhodnějšími pro návrh rozhodnutí nadřazeným (tabulky i texty bylo možné v potřebném rozsahu uchytit na desce, na níž byla upevněna mapa, a to v místech lépe přístupných).

Nebylo by na závalu ani oddělení grafikonů komplexního palebného ničení a palebného ničení RVD od vyjádření těchto operačních opatření v příslušných grafických dokumentech. Přitom bude výhodné časovou osu grafikonů volit tak, aby po jejich případném uchycení na mapě vyznačená období palebného ničení odpovídala grafickému vyjádření předpokládaného vývoje situace.

Velmi dobře se osvědčuje technika pro rozmnožování oleát se zakreslenou situací, zejména v období přípravy rozhodnutí. Jejím dovedným využitím zabezpečujeme především jednotnou informaci štábu o situaci nepřítelů i o výchozí situaci vlastních vojsk ještě před operační orientací a jednotnou informaci o podstatné části zámyslu velitele.

Možnosti, které poskytuje ostatní technika pro zpracování, uchování, přenos a zobrazení informací, nejsou dosud při pořizování bojové dokumentace plně vyčerpány. Rezervy jsou zejména v nízké nasycenosti štábů technikou, v nedořešené komunikaci člověk — stroj a někdy spíše v estetických než racionálně věcných názorech na formální zvláštnosti výsledných sestav pořízených tiskárnou počítače při rozhodování o jejich zařazení do plánu operace. V nemalé míře spočívají i v odtrženosti procesu zpracování a využívání formalizovaných bojových dokumentů od možností výpočetní, organizační a přenosové techniky.

Nutné duplicity v grafické dokumentaci umožňují přechod některých dokumentů nebo jejich částí z grafické na textovou nebo tabelární formu. Takto zpracované dokumenty můžeme využívat ve spojení s grafickou částí jiných plánovacích dokumentů nebo s pracovní mapou. Pečlivě uvážený přechod by využitelnost dokumentace při řízení bojové činnosti vojsk nenarušil, naopak by usnadnil manipulaci s dokumenty v prostorově omezených podmínkách štábních pracovišť a zejména ve střediscích bojového velení. Snížil by i nadměrný objem mechanického ručního přenášení zákresu z mapy na mapu a zlepšil podmínky pro využívání počítačů ke zpracování bojové dokumentace.

Částečný přechod na textovou a tabelární formu dokumentů by usnadnil i jejich přenos technickými prostředky na jiná místa velení. Tím by přispěl i k vyřešení současného problému jak dosáhnout trvalé všestranné informovanosti míst velení o situaci vojsk a o záměrech velitele.

Možnost a účelnost částečného přechodu na textovou a tabelární formu dokumentů podpoří v dohledné době zavádění počítačů MOMI-I a MOMI-II, které mají zařízení pro utajený přenos dat. Přitom však ani optimistické hodnocení předností textové a tabelární formy dokumentů nesmí zatlačit do pozadí názor o potřebě technických prostředků pro dostatečně rychlý, pohotový a spolehlivý přenos grafického obrazu z jednoho místa velení na druhé.

Podmínky pro odstraňování zbytečných duplicit můžeme hledat v překonávání některých dosavadních funkčních bariér mezi jednotlivými pracovišti. Z tohoto hlediska bude účelné prozkoumat možnosti racionálnějšího pracovního propojení štábu RVD se skupinou jaderného a palebného plánování, jehož realizace se může příznivě promítnout i v obsahu a rozsahu zpracovávané dokumentace. Obdobně stojí za úvahu vyzkoušet možnost sloučení plánu účasti vojsk vyššího svazu (svazu) v protivzdušné operaci s plánem účasti ve vzdušné operaci. Výsledkem může být odstranění některých duplicit v zákresech a pravděpodobně i zjednodušení otázek součinnosti.

Operace je dynamický proces, ve kterém se střetávají protikladné snahy obou bojujících stran. Tím je dána vysoká míra jeho neurčitosti, která se odráží i v neurčité a podmíněné platnosti plánovacích bojových dokumentů. Tento nepříznivý jev můžeme oslabovat prohlubováním analýzy situace a volbou vhodné rozlišovací úrovně dokumentů, diferencované podle jednotlivých operačních úkolů a někdy i opatření. Nemůžeme mu však zabránit.

Cvičení potvrdilo, že dokument může ztratit úplně nebo částečně svoji platnost ještě před plánovaným zahájením bojové činnosti vojsk a někdy dokonce ještě před dokončením. Tento problém je zvláště aktuální u některých plánovaných dokumentů zpravodajské správy a zpravodajského oddělení. Jde např. o předpokládanou sestavu nepřítelů, která ve většině případů nebude ještě zaujata, a zakresluje se ve skutečnosti jenom proto, aby do obdržení potvrzených zpráv nebylo na mapě prázdné místo.

Pořízení nových dokumentů (namísto těch co ztratily platnost) není v řadě případů z časových důvodů reálné. Proto bude třeba promýšlet a stanovit závazné zásady pro aktualizaci bojových dokumentů formou oprav a doplňků.

Poznatky, které mají vztah k jednomu nebo několika dokumentům

Úplný přehled poznatků ze cvičení o obsahu, formách a metodách zpracování jednotlivých dokumentů nemohu vtěsnat do jednoho článku. Proto se omezím na poznatky, které mají vztah jen k některým dokumentům operační správy a operačního oddělení.

Základní významnou otázkou racionalizace vševojskových dokumentů jsou vztahy mezi **rozhodnutím velitele, vševojskovou částí plánu operace a operační směrnici** nebo **bojovým rozkazem**.

Rozhodnutí velitele (není v pomůcce Pom-166-OS uvedeno jako dokument) a plán operace jsou výchozími dokumenty, jejichž obsah i samotné zpracování tvoří základní linii práce celého štábu. Oba se zpracovávají na mapě s textovou přílohou.

Rozhodnutí velitele se zpracovává při plánování operace i při upřesňování a doplňování úkolů vojsk v jejím průběhu.

Grafické vyjádření vševojskové části plánu operace obsahuje úplný zakres na mapě rozhodnutí velitele a navíc pouze několik údajů, které převážně doplňují představy o průběhu operace v hloubce.

Duplicita obou map je téměř úplná (jsou i stejného měřítka). Proto bylo by možné oba dokumenty nahradit dokumentem novým, který zařadit do plánu operace. Tím se získá čas, aniž dojde ke snížení využitelnosti dokumentace při řízení bojové činnosti vojsk.

Operační směrnice a bojové rozkazy se v souladu s platným předpisem ukládají ve štábech a podřízeným se nezasílají. Z časových důvodů se často zpracovávají až po dokončení příslušných výpisů nebo bojových nařízení, jimiž se ukládají úkoly vojskům. Tato praxe se osvědčila.

Bojový rozkaz i operační směrnice jsou obsahově a v převážné míře i formálně shodné s textovou částí rozhodnutí velitele, která (kromě údajů v Pom-166-OS) obsahuje i stručnou charakteristiku dosavadního vývoje situace, úkol svazu a sousedů a závěry z hodnocení situace nepřítele i vlastních vojsk. Proto se naskytá otázka, zda nebude účelné přenést funkci nositele právního potvrzení vydaných úkolů na textovou část rozhodnutí velitele, kterou ukládat ve štábu buď jako součást plánu operace, nebo jako dosavadní operační směrnici (bojový rozkaz).

Významnou otázkou v oblasti racionalizace bojové dokumentace je též možnost zavedení **plánu operačního příkrytí a zaujetí operační sestavy**, který by nahradil dosavadní **plán příkrytí státní hranice a plán zaujetí operační sestavy**.

Možnost sjednocení obou dokumentů potvrzuje praxe minulých let. V plánu zaujetí operační sestavy bývá vyjádřen téměř úplný obsah plánu příkrytí státní hranice. Sloučením obou dokumentů v jeden by došlo k vyloučení rozsáhlých duplicít a k poměrně značné úspoře práce.

Účelnost vyjadřovat příkrytí státní hranice a zaujetí operační sestavy jedním dokumentem je však třeba ve štábní praxi potvrzovat zvláště pro každý konkrétní případ, a to hlavně z hlediska možnosti jeho upřesňování v procesu narůstání válečného napětí a postupného přijímání konkrétních opatření ke zvýšení bojové pohotovosti vojsk. V souvislosti s tím bude účelné znovu posoudit dosavadní přístup k plánování zaujetí operační sestavy, které má v důsledku vysoké variability přijímaných opatření neúnosně mnoho variant. Stojí za to vyzkoušet jiný postup, při němž by byly jako součást tohoto plánu zpracovány harmonogramy časového průběhu možných variant zaujetí operační sestavy, které vycházejí ze zámyslu velitele, současné situace vojsk a postupně přijímaných opatření ke zvýšení jejich bojové pohotovosti. Po každé změně této situace a přijetí nových opatření (které umožňují další varianty) pak zpracovat tomu odpovídající nové harmonogramy. Přesuny až do úkolů jednot-

livých proudů a zabezpečení, včetně dokumentace pořádkových stanovišť, zplánovat konkrétně s jedno až dvoudenním předstihem pomocí výpočetní techniky.

Grafická část **plánu 1. jaderného úderu** (plánu účasti v 1. JÚ) je v převážné míře obsažena i v zákresech rozhodnutí velitele, plánu operace, plánu bojového použití RVD, na mapě řízení JÚ a paleb dělostřelectva a na dalších dokumentech.

Ukazuje se možnost grafickou část 1. jaderného úderu (plánů účasti) nezpracovávat a uskutečnění úderu řídit podle zákresu na pracovní mapě velitele, podle mapy řízení JÚ a paleb dělostřelectva, nebo podle jiného dokumentu. Tuto možnost je třeba ověřit. Přitom budeme brát v úvahu i obsah, metody a způsob záznamu výsledků periodického upřesňování plánu 1. jaderného úderu, jakož i souvislost mezi jaderným a komplexním palebným ničením nepřítelů.

Dokument **bojová činnost vojsk vyššího svazu (svazu)** má zobrazovat představy o nastávající činnosti s podrobnostmi o dva stupně níže až do hloubky bližšího úkolu, a to buď v celém pásmu, nebo po směrech. Praktickou využitelnost tohoto dokumentu se na cvičení nepodařilo potvrdit ani vyvrátit. Podařilo se však (na základě předchozích zkušeností) vytvořit hypotézu, že plán bojové činnosti vojsk bychom měli chápat jako obecné označení těchto konkrétních dokumentů.

- plánu průlomu,
- plánu násilného přechodu vodního toku,
- plánu odražení protiúderu,
- plánu protipřípravy, který by byl jako vševojskový dokument zpracován pouze v případech spojení protipřípravy s vedením útoku před přední okraj s omezeným cílem.

V průběhu cvičení se potvrdila oprávněnost požadavku plánovat komplexní palebné ničení po jednotlivých operačních úkolech. Dále se potvrdilo, že údery RV a letectva je účelné podrobně plánovat na stupních vyššího svazu a svazu a dělostřelecké palby na stupních svazku a dělostřelecké skupiny.

Grafická část **plánu komplexního palebného ničení** je téměř úplně obsažena v plánu bojové činnosti vojsk a v plánu palebného ničení RVD. Grafikon komplexního palebného ničení obsahuje všechny údaje, které jsou v grafikonu palebného ničení RVD. Proto bude účelné doplnit příslušný plán bojové činnosti vojsk některými dalšími údaji (pásmo komplexního palebného ničení, čáry postupných soustředění paleb, základní čáry pohyblivého palebného pásma, prostory hromadných paleb dělostřelectva) a grafickou část plánu komplexního palebného ničení (kromě příslušného grafikonu) nezpracovávat.

Grafická část **plánu organizace velení vojskům** je (kromě grafikonu přemísťování míst velení) jednoduchá a duplicitně obsažena v rozhodnutí velitele, v plánu spojení a případ od případu v plánu zaujetí operační sestavy, na pracovní mapě skupiny pro plánování operačních přesunů a v dalších dokumentech. Textová část plánu organizace velení je duplicitně obsažena v metodice práce štábu. Proto bude dostačující zpracovat grafikon přemísťování míst velení, a to buď jako samostatný dokument, nebo jako součást plánu spojení.

Grafické části **plánů zabezpečení bojové činnosti** se shodují v zákresu základního vševojskového řešení. Kromě toho bývají duplicitní i v údajích i některých opatřeních jiných druhů zabezpečení. V tomto směru se obsahově překrývají např.

— plán průzkumu s plánem radioelektronického boje,
— plány ženijního, chemického, týlového a technického zabezpečení s plánem OPZHN apod.

Tyto duplicity vyplývají z uspořádání a působnosti orgánů velení, prostorových podmínek pro zpracování a využívání dokumentů a v některých případech i z technických možností zabezpečení jejich přehlednosti. Proto je zjednodušení plánů zabezpečení bojové činnosti nejen naléhavým, ale současně i složitým problémem.

Potvrzuje se, že forma, obsah, rozsah i způsoby používání bojové dokumentace závisejí především na teorii operačního použití vojsk a týlu, na organizaci orgánů velení a uspořádání kompetencí mezi jejich složkami, na metodikách práce i na technice pro zpracování, ukládání, zobrazení a přenos informací a jejím dovedném využití.

Ukazuje se, že úsilí, které štáby vynakládají na zpracování bojové dokumentace, je na hranicích únosnosti. Přenesení části tohoto úsilí na analýzu situace a na kontrolní činnost by prospělo k zvýšení efektivnosti velení.

Vývoj a současný stav bojové dokumentace je odrazem postupně, plánovitě i nahodile získávaných zkušeností v oblasti přípravy a řízení bojové činnosti vojsk. Opatření operační přípravy a z nich zejména cvičení Dukla-82 ukazují, že nadešla doba pro syntetizující zobecnění těchto zkušeností a na jeho základě i pro přijetí komplexních racionalizačních opatření v obsahu, rozsahu i forem bojové dokumentace.

Ústřední myšlenkou racionalizace bojové dokumentace má být:

— v souladu s prohlubováním vševojskového charakteru operace a boje i jejich přípravy a řízení věnovat hlavní pozornost obsahu, formám a metodám zpracování i využití vševojskových dokumentů, jakož i dokumentů, které vyjadřují a zabezpečují sladění úsilí sil a prostředků, jež se podílejí na průzkumu a palebném ničení nepřítelů;

— sjednocováním názorů s bratrskými armádami států Varšavské smlouvy, vyžadováním a respektováním stanovisek ŠSOS přispět k dalšímu prohloubení předpokladů pro úspěšné velení operačním uskupením spojeneckého složení;

— po všestranném uvážení dokumenty zjednodušit, odstranit z nich zbytečné duplicity a podle možnosti snížit i jejich počet při plném zachování nezbytné informační hodnoty dokumentace jako celku;

— respektovat a plně zhodnotit vývojové tendence v oblasti využívání techniky pro zpracování, ukládání, zobrazení a přenos informací;

— snižováním obsahu a rozsahu dokumentace nenarušit, ale spíše podpořit její praktickou využitelnost při operativním řízení bojové činnosti vojsk.

Potvrzuje se, že je nutné a naléhavé vydat nový předpis pro polní službu štábů, který bude brát v úvahu nejnovější poznatky operačního umění a jeho převažující vývojové tendence, nové názory na možné způsoby rozpoutání války i na strategické rozvíjení vojsk. Předpis by měl v systému operační přípravy přispět k přeměně dosavadních zvláštností velení svazu spojeneckého složení ve zvláštnosti velení svazu národního složení.

Nový předpis pro polní službu štábu by bylo třeba plánovitě aktualizovat tak, aby trvale vyjadřoval jak samotný vývoj vojenství, tak i vývoj technické báze velení.